

‘Productiesnelheid gaat nog boven veiligheid’

Snijmachines zonder beschermkappen en een hoge werkdruk. Onveilige situaties in de vleesverwerkende industrie zijn volgens de Arbeidsinspectie nog steeds een groot probleem. Dit jaar is de arbocatalogus voor de vleessector in werking getreden. Aanleiding voor or-leden van de Vion-slachterijen om de koppen bij elkaar te steken. ‘Leidinggevend laten zich niet op veiligheid aanspreken.’

Door Loek Kusiak

- **Veel risico's**
- **Vleessector kan niet zonder inleenkrachten**
- **Voorbeeldfunctie voor leidinggevend**

Bij controles in de vleesverwerkende industrie ziet de Arbeidsinspectie weinig verbetering van de veiligheid van werknemers. In 2009 en begin 2010 was bij meer dan de helft (54 procent) van de onderzochte bedrijven iets mis. In 2005 was dat 61 procent. Vooral het ontbreken van beschermkappen bij snij- en zaagmachines, het werken met messen en het werken op hoogte leverden gevaar op. 70 procent van de overtredingen ging over onbeschermd machines. In acht gevallen legde de inspectie het werk stil. Er werden 35 gevallen gemeld van letsel waarvoor de werknemer naar het ziekenhuis moest. Maar een dodelijk ongeval, zoals de werknemer die in een draaiende machine viel terwijl er filet americain werd geproduceerd, is sinds 2004 niet meer voorgekomen. ‘Soms staan werknemers als circusartiesten te werken op bordessen, op beweegbare verhogingen met verschillen van twee meter. Dat zorgt voor valgevaar. ‘Ik zag bedrijven waar ik niet vrolijk uit kwam’, zegt inspecteur Karel van den Werff als hij ten overstaan van een zaaltje met or-leden van vleesconcern Vion, ‘s lands grootste vleesverwerker, de jongste inspectieresultaten bekendmaakt. De or-leden, werkzaam bij verschillende Vion-slachterijen, volgen in

Utrecht een scholingsdag van FNV Formaat over de arbocatalogus voor de vleessector, die dit jaar van kracht wordt. De catalogus bevat een reeks technische en organisatorische maatregelen en zijn voor de or’s en de arbocommissies in de vleesbedrijven een handvat om risico’s te verminderen en veiliger werken te bevorderen.

Kort op elkaar

Zo moet de afstand tussen werknemers die naast elkaar aan een lopende band werken voortaan minimaal dertig centimeter zijn. In de praktijk is dat volgens de Arbeidsinspectie meestal minder en staan werknemers te kort op elkaar, soms zonder handschoenen en steekschorten die borst en buik beschermen. ‘Gevolg is dat werknemers, zo’n zeventig man op een rij, elkaar soms bijna in de armen steken. Dat komt ook door de grote snelheid van de productieband en de werkdruk. Er moet volume gedraaid worden. De veiligheid kan er dan bij inschieten’, zegt or-voorzitter Marcel ten Hoor van Vion in Scherpenzeel, waar delen van varkens worden verwerkt. De or ijvert al geruime tijd voor meer taakroulatie. Ten Hoor: ‘Zwaar en licht werk afwisselen, zodanig dat werknemers niet steeds met

dezelfde hand dezelfde beweging hoeven maken. Maar taakroulatie is niet populair. Er is verzet tegen. De meeste werknemers houden van vaste routines. Of een hele productielijn moet aan taakroulatie doen, of niemand. Je kunt het niet dwingend opleggen. Er zijn ook opleidingskosten mee gemoeid. Maar als or laten we het onderwerp niet los. Een aantal maatregelen en tips uit de arbocatalogus gaat de or ook in de kantine op videoschermen projecteren. Je moet die informatie breed verspreiden.’

Bij de Vion-baconfabriek in Doetinchem is taakroulatie wel gelukt, zegt or-voorzitter Roel Engelen. ‘Vroeger was het werk zwaarder en werkte iedereen zich bijna over de kop. Door automatisering zijn handelingen vereenvoudigd. Bijna iedereen kan nu op elkaars plek staan. De medewerkers op de afdeling expeditie dragen nu verplicht gehoorbescherming. Daar heeft de or achterheen gezeten. Onze directie komt ook niet dreigend over. Ze laat de medezeggenschap de ruimte voor veranderingen en initiatieven, zoals de keuze bij de aanschaf van persoonlijke beschermingsmiddelen. De directie snapt de voordelen van samenwerking met de or.’

Tempo maken

De slachterijen van Vion, maar ook van andere vleesbedrijven, worden tegenwoordig in grote mate bevolkt door Polen en andere Oost-Europese inleenkrachten. Daarnaast door Turken en Afrikanen die graag tempo maken en overwerken om hun minimumloon aan te vullen. Klagen over snijwonden of op tijd naar de dokter gaan is er meestal niet bij, signaleren or-leden van verschillende Vion-vestigingen. ‘Want wie verzuimt’, zegt ook FNV-bestuurder John Klijn, ‘wordt vergeten en maakt plaats voor een nieuwe Pool.’ ‘Bij ons’, vertelt Roel Engelen, ‘zie ik Polen, Slowaken of Letten geregeld met snijwonden aan de pezen naar het ziekenhuis gaan. Vooral in de avondploegen, als mensen langer doorwerken, nemen de risico’s toe.’ Marcel ten Hoor: ‘Soms zijn ze na drie maan-

foto: Jansen Kruit

In de nieuwe arbocatalogus voor de vleesverwerkende industrie is opgenomen dat de minimale afstand tussen werknemers aan de lopende band dertig centimeter moet zijn.

den hard werken opeens vertrokken om hun loon naar Polen te brengen. Of ze keren terug naar de bollen of de asperges als hier even wat minder werk is. Zonder Polen kunnen de vleesbedrijven echter niet meer draaien. Behalve als het om naleving van arboregels gaat, kan de or de Polen jammer genoeg niet representeren omdat ze onder verantwoordelijkheid van het inleenbureau vallen.’

Bij de runderslachterij in Tilburg worden volgens de or de Polen op de risicovolle plekken neergezet. ‘De vaste werknemers’, zo zegt or-secretaris Marco van de Nieuwenhuysen, ‘krijgen vaker de routineklussen. Er moeten meer eisen van vakbekwaamheid aan de inleenkrachten worden gesteld. Vion moet er ook niet op vertrouwen dat het inleenbureau goede veiligheidsvoorlichting geeft.’

Volgens de Arbeidsinspectie is de arbo- en veiligheidsvoorlichting aan de Oost-Europese werknemers echter over het algemeen goed. Al heeft inspecteur Van der Werff ook bedrijven gezien waar de instructies voor veilig werken op een verfrommeld A4'tje boven de wasbak hangen.

Kunstje leren

Henk Raafs, or-lid bij Vion-varkensslachterij in Boxtel en actief in de arbocommissie, vertelt dat een deel van het veiligheidsprobleem

schuilt in het slagersvakmanschap dat langzaam verdwijnt. ‘In combinatie met de productiesnelheid aan de lopende band is dat een knelpunt. Nu moet een Poolse uitzendkracht, die net van de bouw komt, in een halve dag een kunstje leren om een klein stukje vlees te bewerken. Als je niet snel en handig genoeg met het mes bent en dicht op elkaar staat, kan het misgaan. We hebben hier een ongeluk gehad waarbij iemand met een ronddraaiend mes de vingers van de collega naast hem raakte. Dat incident heeft de Arbeidsinspectie met zesduizend euro beboet. Ongevallen worden wel in het overleg met de or besproken, maar er zou structureel meer van geleerd moeten worden.’

Meer aandacht van leidinggevendenden voor veilig werken zou al de nodige ongelukken schelen, vinden de or-leden. Ten Hoor: ‘Het ontbreekt hier aan een voorbeeldfunctie van leidinggevendenden. Sommigen lopen zelfs rond zonder persoonlijke beschermingsmiddelen. Dat is zorgelijk, temeer de werkdruk gigantisch hoog is. Wie de ander aanspreekt op onveilig werken, krijgt de wind van voren, ook van de leidinggevendende. Geen handschoenen of steekschort? Vergeten of het zit vervelend, krijg je dan als antwoord. Ook dat gaat de or aan-

kaarten. Waarom geen sanctiebeleid voor leidinggevendenden die met veiligheid een loopje nemen.’

Henk Raafs: ‘De arbocommissie heeft voorgesteld om de leidinggevendenden dagelijks een formulier te laten invullen waarop minimaal één onveilige situatie staat vermeld.’ De or in Boxtel heeft nu een instemmingsverzoek gekregen voor het houden van blaastesten op het gebruik van alcohol. ‘We denken dat de directie dit wil, omdat er wel eens een Pool met drank op wordt weggestuurd. Maar de or vindt dat je die groep er niet apart mag uitlichten. We zoeken uit of zo’n blaastest op de werkvloer wettelijk wel kan.’

FNV Bondgenoten-bestuurder John Klijn:

‘Arbo is in de vleessector, met in totaal 26.000 werknemers, traditioneel een onderschoven kindje. Daarbij heb je te maken met onmondige

buitenlandse werknemers. Ik vrees dat de werkgevers zeggen: ‘Mooi zo’n arbeidscatalogus, maar nu even niet, want productie gaat voor’. Het gaat nu om de vasthoudendheid en het kritisch vermogen van de medezeggenschap om tot een andere veiligheidsmentaliteit te komen.’

‘Of een hele productielijn moet aan taakrotatie doen, of niemand’

